

УДК 37(091)

© Троцко А.В., Бекетова Ю.В., 2015р.

<http://orcid.org/0000-0002-8093-9610>

<http://orcid.org/0000-0002-2574-0828>

А.В. Троцко, Ю.В. Бекетова

**ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ**

У статті характеризуються цілі та аналізуються основні завдання виховання студентської молоді у вищій школі США, Китаю, Ізраїлю, Великої Британії, Японії, Франції. Характеризуються провідні напрями виховання молоді – громадянське, інтернаціональне, полікультурне, релігійне, моральне, фізичне. Розкривається їх зміст, основні форми та методи організації.

Щодо тлумачення освітніх цілей, варто зазначити, що вони мають більш вузький характер у порівнянні з перевіреною роками ідеєю всебічного розвитку особистості, яка включає більш широкий спектр виховних напрямів. Наприклад, враховуючи сучасні вимоги розвитку суспільства, пріоритетними напрями виховання визначаються: громадянське, економічне, правове, екологічне, статеве та деякі інші. А підготовка молоді до активної ролі в громадському житті суспільства, формування критичного мислення - взагалі є більш вузькими завданнями громадянського і розумового виховання.

Підкреслюється, що у більшості країн світу (Китай, США, Японія, Франція) мета виховання знаходить свою конкретизацію у розв'язанні таких виховних завдань: виховання морально стійкої особистості, підготовленої до життя в полікультурному та багатонаціональному середовищі; формування громадянина, який бере активну участь у демократизації суспільства; виховання людини, здібної жити у гармонії з природою.

Ключові слова: студент, вища школа, виховання.

А.В Троцко., Ю.В. Бекетова. Особенности воспитания студенческой молодежи в ведущих странах мира. В статье характеризуются цели и анализируются основные задачи воспитания студенческой молодежи в высшей школе США, Китая, Израиля, Великобритании, Японии, Франции. Характеризуются ведущие направления воспитания молодежи – гражданское, интернациональное, поликультурное, религиозное, нравственное, физическое. Раскрывается их содержание, основные формы и методы организации.

Относительно образовательных целей, стоит отметить, что они имеют более узкий характер по сравнению с проверенной годами идеей всестороннего развития личности, которая включает более широкий спектр воспитательных направлений. Например, учитывая современные требования развития общества, приоритетными направлениями воспитания определя-

ются: гражданское, экономическое, правовое, экологическое, половое и некоторые другие. А подготовка молодежи к активной роли в общественной жизни общества, формирование критического мышления - вообще более узкими задачами гражданского и умственного воспитания.

Подчеркивается, что в большинстве стран мира (Китай, США, Япония, Франция) цель воспитания находит свою конкретизацию в решении таких воспитательных задач: воспитание морально устойчивой личности, подготовленной к жизни в поликультурной и многонациональной среде; формирование гражданина, который принимает активное участие в демократизации общества; воспитание человека, способного жить в гармонии с природой.

Ключевые слова: студент, высшая школа, воспитание.

A.V. Trotsko, Yu. V. Beketova. Features of the student youth's education in the leading countries. The article characterizes purposes and analyzes main tasks of the student youth's education in the higher school of the USA, China, Israel, Great Britain, Japan and France. Leading directions of the youth's education are characterized. They are civil, international, multicultural, religious, moral, physical. Their content, basic forms and methods of the organization are revealed. Concerning the explanation of educational purposes, it should be noted, that their character is narrower in comparison with the proven over the years idea of the all-round development of the individual, which includes a wider range of educational directions. For example, considering the current demands of the society's development, priority directions of education are defined. They are civil, economic, legal, environmental, sexual and some others. And the preparation of young people to having an active position in the public life of the society, the development of the critical thinking are even more narrow tasks of the civil and intellectual education. It is emphasized that in most countries (China, the USA, Japan, France) the purpose of education gets its concretization during the solving of such educational problems: the education of the mentally stable person, prepared for life in the multicultural and multinational environment; the formation of the citizen, who is actively involved in the democratization of the society; the education of the man, able to live in harmony with nature.

Keywords: student, higher school, education.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній Україні виховання молодого покоління відбувається у складних соціальних, економічних і політичних умовах. Така ситуація призводить до збільшення кількості дітей, які порушують норми поведінки, стають на шлях алкоголізму, наркоманії, потрапляють до в'язниць і психіатричних закладів, є ВІЛ-інфікованими; збільшення кількості випадків протиправної, агресивної поведінки неповнолітніх; посилення впливу вулиці на дітей.

У пошуках оптимальних шляхів науково виваженого вирішення зазначених проблем та у зв'язку із необхідністю виконання завдань, передбачених Загальнодержавною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року доцільно звернутися до педагогічно цінного досвіду організації виховання дітей та молоді, який накопичено в провідних країнах світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення та узагальнення науково-педагогічної літератури дозволяє дійти висновку, що проблему мети, завдань, змісту, форм та методів організації виховної діяльності з різними категоріями дітей та молоді досліджували М. Брахтян, О. Безпалько, О. Вакуленко, С. Вітвицька, Б. Вульфсон, М. Євтух, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Г. Лактіонова, З. Малькова, Л. Міщик, В. Орлов, Ю. Поліщук, А. Рижанова, В. Сидоров, С. Толстоухова, А. Троцько, І. Трубавіна, Л. Штефан та ін.

Проблеми організації виховної діяльності з неповнолітніми на сучасному етапі розвитку українського суспільства вивчали Т. Алексєєнко, Т. Андронюк, З. Зайцева, І. Козубовська, В. Тюріна, О. Федоренко, І. Федорченко, М. Фіцула, Б. Чередрецька, І. Шишова та ін.

Проте слід відзначити, що на основі аналізу й вивчення науково-педагогічної літератури було встановлено, що питання специфіки виховання студентів у країнах Заходу та Сходу не були предметом окремого дослідження.

Зважаючи на викладене вище, **метою** даної статті є аналіз змісту, форм та методів виховання студентської молоді у сучасних ВНЗ провідних країн світу.

Виклад основного матеріалу. Варто підкреслити, що на відміну від української та російської системи освіти, в провідних країнах світу значно менше уваги приділяється питанням виховання дітей і молоді. Про це зокрема свідчить навіть відсутність терміну «виховання». Ці питання частково входять до поняття «освіта».

Певні прогалини у вихованні призвели до песимістичних настроїв серед молоді, зниження їх етичного та морального рівня, збільшення кількості наркоманів, алкоголіків і правопорушників. Як відзначають Б. Вульфсон і З. Малькова, у США молодь до 21 року здійснює більше половини всіх тяжких злочинів, щорічно 500 тисяч молодих людей до 24 років роблять спробу до самогубства і 7000

здійснюють його [3]. Виходячи з цього, в центрі уваги педагогічних та громадських кіл провідних країн світу стає проблема демократизації суспільства взагалі, створення демократичної системи вищої освіти, яка передбачає її доступність, наступність, автономію навчальних закладів, організацію навчального процесу, спрямованого на індивідуальний розвиток особистості зокрема.

Вивчення і узагальнення науково-педагогічних джерел свідчить, що на межі тисячоліть перед розвиненими країнами світу стоїть глобальна мета – визначити ієрархію проблем і пріоритетів виховання, виходячи із загальнолюдських цінностей (толерантне ставлення до інших рас, релігій, культурних традицій; особисті високоморальні якості; готовність допомогти іншим людям тощо). Слід звернути увагу на те, що в кожній країні подібні пріоритети і проблеми розглядаються через призму національного бачення виховання.

Загальні цілі виховання, сформульовані Міжнародним бюро освіти, полягають: у цілісному розвитку особистості шляхом забезпечення постійного підвищення її розумового, естетичного, емоційного, фізичного і соціального потенціалу; у підготовці молоді до активної ролі в економічному та громадянському житті суспільства, до успішного функціонування в умовах швидкої зміни технологій, мультикультурного суспільства; у розвитку навичок наукового мислення, критичного осмислення дійсності, розв'язання проблемних ситуацій.

Щодо тлумачення освітніх цілей, варто зазначити, що вони мають більш вузький характер у порівнянні з перевіреною роками ідеєю всебічного розвитку особистості, яка включає більш широкий спектр виховних напрямів. Наприклад, враховуючи сучасні вимоги розвитку суспільства, пріоритетними напрямками виховання визначаються: громадянське, економічне, правове, екологічне, статеве та деякі інші. А підготовка молоді до активної ролі в громадському житті суспільства, формування критичного мислення взагалі є більш вузькими завданнями громадянського і розумового виховання.

У більшості країн світу (Китай, США, Японія, Франція) мета виховання знаходить свою конкретизацію у розв'язанні таких виховних завдань: виховання морально стійкої особистості, підготовленої до життя в полікультурному та багатонаціональному середовищі;

формування громадянина, який бере активну участь у демократизації суспільства; виховання людини, здібної жити у гармонії з природою.

Набуває актуальності й проблема інтернаціонального виховання, в основі якого лежить потреба вивчення і засвоєння культур інших народів. Так, у педагогічних колах утверджується концепція виховання жителів Землі як спільного будинку людства. Поряд з інтернаціональним вихованням, важливою залишається і проблема полікультурного виховання, яка передбачає врахування культурних і виховних інтересів національних та етнічних меншин.

Варто також звернути увагу на той факт, що у провідних країнах світу проблема полікультурної освіти має свої особливості. Наприклад, у США, ці питання пов'язані з процесами створення єдиного громадянського суспільства, що сприяє, з одного боку, формуванню американської нації, а з іншого, – забезпечує інтереси малих етнічних груп, насамперед афроамериканців.

Доцільно також підкреслити, що і сьогодні в провідних країнах світу продовжується дискусія з проблем виховання та політики. Як відомо, в переважній більшості країн Заходу традиційно сильна концепція виховання незалежно від політико-ідеологічних установок. Але, як свідчить досвід, зазначене положення є швидше декларацією, ніж реальністю.

Значну увагу світова школа приділяє громадянському вихованню, вихованню політичної культури. Мета громадянського виховання в провідних країнах світу, як і в Україні, полягає у формуванні свідомого громадянина, патріота, професіонала своєї справи. Виходячи з цього, в навчальні програми з загальноосвітніх предметів включено рольові ігри («Вибори», «Суд» тощо). Велика увага в навчальному процесі як середньої, так і вищої школи приділяється й вивченню суспільно-політичних дисциплін. Наприклад, в окремих країнах світу (Німеччина, Франція, Японія, США) до програм середньої та вищої школи включено спеціальний курс з основ громадянства. На початку ХХІ століття подібні курси почали з'являтися і в Україні.

Вивчення досвіду функціонування вищої школи в провідних країнах світу дозволяє стверджувати, що зміст громадянського виховання також передбачає й підготовку до національних свят, виконання патріотичних пісень, щоденну клятву на вірність прапору.

Серед методів та форм громадянського виховання перевага надається «активним методам», а саме: методу соціодрами; відкритої трибуни; соціально-психологічним тренінгам, які навчають студентів правильно спілкуватися, розв'язувати дискусійні питання мирним шляхом; аналізу соціальних ситуацій; іграм-драматизації тощо. Також використовуються й традиційні методи – бесіди, диспути, лекції, семінари та деякі інші.

Постійна увага приділяється і проблемі виховання в процесі навчання. Зокрема, навчальні програми з різних дисциплін, особливо дисциплін гуманітарного циклу (історія, іноземна мова тощо) передбачають і розв'язання завдань морального, інтелектуального, фізичного та трудового виховання молоді.

У відповідь на життєві проблеми в навчальних програмах ВНЗ з'являються і нові дисципліни, пов'язані з антинаркотичною, антиалкогольною тематикою та природоохоронною діяльністю.

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних джерел свідчить, що ідея гуманізації суспільства привела до переоцінки цінностей. На перший план вийшли завдання формування у студентів, замість індивідуалізму і суперництва, вміння співпрацювати, допомагати один одному, поважати людей незалежно від їх раси, національності тощо. Варто підкреслити, що у країнах Сходу (Китай, Японія) велике значення приділяється питанням виховання молоді у громаді (розробка групових проектів, туристські походи тощо).

Постійно модернізуються методи морального виховання. Воно не обмежується бесідами та диспутами. Так, у США використовується метод «схватки з проблемою», який передбачає дискусію з проблем моралі, обговорення гострих проблем моралі минулого і майбутнього, формування у студентів власної думки з того чи іншого питання.

Певне місце в моральному вихованні дітей та молоді продовжує займати релігія (особливо у Великобританії). І в наш час, як відзначають М. Євтух та М. Тадеєва [5], більшість британців дотримуються релігійних звичаїв минулих років. Наприклад, у неділю, як правило, закриті театри, музеї, кінотеатри, магазини. У більшості сімей непристойно в цей день приймати гостей, розважуватись. Для переважної більшості британців це день молитви спочатку в церкві, а потім вдома. Навіть сьогодні більшість британських

сімей прагнуть дати молоді гарне релігійне виховання. Взагалі, виховання в релігійному дусі регламентується парламентським Актом 1944 року.

Дуже велика увага у вищій школі як країн Заходу, так і Сходу приділяється також питанням фізичного виховання молоді. Взагалі, займатися спортом за рубежем престижно. З метою підвищення престижу фізичної культури і спорту засоби масової інформації демонструють президента, який займається легкою атлетикою; рок-співака, що грає в баскетбол; бізнесмена, котрий займається плаванням. Все це стимулює студентську молодь до занять спортом. Майже всі вони займаються спортом на базі добре обладнаних стадіонів чи спортивних комплексів.

Взагалі, як свідчить дослідження М. Євтуха та В. Галузинського [4], у позааудиторний час студенти зайняті в таких сферах, як: дрібний бізнес; сервіс; релігійні послуги; благодійні акції; допомога самотнім людям похилого віку; служба в лікарнях і госпіталях; екологічна та передвиборча діяльність.

Особливої популярності серед студентської молоді набувають музичні ансамблі, оркестри, концерти, конкурси виконавців, художні виставки тощо. Так, у Вашингтонському університеті успішно діє камерний хор, «релігійний хор», «товариство іспанського танцю» та ін.

Значне місце у системі навчання у ВНЗ посідають різноманітні форми громадської роботи, участь у яких сприяє інтелектуальному і професійному розвитку студентської молоді. Наприклад, чисельна армія студентів американських вищих закладів освіти постійно відвідує «Асоціацію комп'ютерної техніки», «Товариство інтелектуальної спадщини», «Товариство творчих журналістів», «Асоціацію студентів-фізиків» та багато інших.

Доцільно також звернути увагу на те, що вища школа провідних країн світу відрізняється великою кількістю деканів, які відповідають за різні ділянки роботи з студентами. Наприклад, у приватному університеті Лихай (штат Пенсільванія) працюють: декан зі студентських питань; декан зі студентського життя; декан, що відає гуртожитками; помічник декана зі студентських питань; два помічника декана зі студентського життя, заступник помічника декана зі студентського життя і досить велика кількість деканатів, які здійсню-

ють контроль за студентством. Крім того, існують органи студентського самоврядування.

Висновки. Таким чином, на межі тисячоліть перед розвинутими країнами світу стоїть основна мета – визначити ієрархію проблем і пріоритетів виховання, виходячи із загальнолюдських цінностей. Реалізація означеної мети знаходить своє відбиття у провідних напрямках виховання студентської молоді, а саме: громадянському, полікультурному, інтернаціональному, моральному, релігійному, фізичному, естетичному, трудовому та деяких інших. У кожній країні подібні пріоритети та проблеми розглядаються через призму національного бачення виховання.

До перспективної тематики подальших наукових пошуків можна віднести питання порівняльного аналізу виховання студентської молоді в Україні та провідних країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 252-282.
2. Вульфсон Б. Л. Проблемы «европейского воспитания» // Педагогика. – №2. – 2000. – С. 71-81.
3. Вульфсон Б. Л., Малькова З.А. Сравнительная педагогика. – Москва-Воронеж, 1996. – С. 184-215.
4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. – Київ: ІНТЕЛ, 1995. – С. 34-39;
5. Євтух М. Б., Тадеєва М. І. Етнопедагогічні традиції виховання у Великій Британії. – Рівне, 1997. – 181 с.